

פ ר ו ט ו ק ו ל מס' 20/ז

מישיבת הועדה לחינוך ותרבות, מיום ג'; י"ז בטבת
תשס"ו (11.1.55), בטעה 11.10

- נוכח:** חברי הועדה:
- ט. פרסיץ - היו"ר
  - א. רזיאל-נאור
  - ס. אונא
  - י. סמילנסקי
  - א. ברטן
  - ש. כפרית
  - ד. צברי
  - י. רוזנברג
  - ג. כצנלסון

מוזמנים: מר אבידור - המנהל הכללי של משרד החינוך
מר טריד - סגן מנהל הכללי של משרד החינוך
ד"ר פיינסגליק - מנהלת מחלקת הגנים במשרד החינוך

סדר-היום: 1. המסך הדיון בטאלת גני הילדים

היו"ר ט. פרסיץ: פותחת את הישיבה.

לפני שנעבור לסדר היום ברצוני לבקש את אישור הועדה לשינוי סדר-יומה של ישיבת הועדה שתתקיים מחר בבוקר. ישיבת השינוי - החלטת ועדת הכנסת להעיד לועדת החינוך את הדיון בבעיית ההקצבה למפעל הסטיפנדיות מיסודו של הממשלה והטובנות היהודית, נושא שהועלה במליאת הכנסת על ידי חבר הכנסת כלפון. לפי הנוהג בועדה אנו צריכים להקדים דיונים אלה על פני יתר הדיונים העומדים בסדר יומה של הועדה.

א. רזיאל-נאור: נקבעה למחר ישיבה יוצאת מן הכלל של ועדת הכנסת ו-3 חברים מכאן יצטרכו להסתתף בה. היא לגבי חוקים. **שנית, העדיפות**

היו"ר ט. פרסיץ: לדעת יו"ר ועדת הכנסת כשמעלים שאלה דחופה לסדר יומה של הכנסת צריך לנהוג בה כפי שנוהגים בחוקים.

הוחלט: להעמיד את שאלת הסטיפנדיות על סדר יומה של ישיבת הועדה בטבוע הבא.

היו"ר ט. פרסיץ: אנו עוברים להמסך הדיון בטאלת הגנים.

מר אבידור: ברצוני להעיד על שלט שאלות.

(א) מהי עמדת משרד החינוך לחוק הוראת שעה בדבר גני הילדים. לטר החינוך כחבר בממשלה יש עמדה בענין זה והיא כעת עומדת לדיון בממשלה. למשרד החינוך כמסדר אינה יכולה להיות עמדה כי הוא רק מבצע מה שהכנסת והממשלה מטילות עליו.

אולם אני יכול למסור, על דעת השר, או ברשות השר, כי בהצעת התקציב שהממשלה דנה בה לגבי החזקת הגנים אין כל הבדל בהשוואה לסנה שעברה, כלומר - היא כוללת הטכנולוגיה של החוק הוראת שעה.

(ב) השאלה הסניה היא תוכנית הלימודים של גני הילדים, והיא קטורה בשאלת הסכנה של הגנים. אנו מטפלים בשאלה זו והיא בודאי תהיה נדונה במסך תקופה לא קצרה, כי בכלל חיבור תוכנית או רביזיה של תוכנית לימודים זה לא דבר קל. חיבור תוכנית לבית-הספר יסודי גולה מאתנו שנים רבות, כעת אנו עוסקים בשאלת תוכנית הלימודים לבתי-ספר תיכוניים, בתי-ספר מקצועיים ובית-המדרש למורים. אולם תוכנית הלימודים של הגן מהווה קוסי מיוחד, באשר גורל הגן טרם נקבע - היהיה גן הילדים חובה חינוך לסנה אחת או לסנתיים? האם יהיה חובה בלבד ולא חינוך - לסנה או לסנתיים? כל השאלות הללו יספיעו על סכנה הגן ועל תוכנית לימודיו.

אנו חושבים שבדיון שיערך בקרוב, בקשר לתקציב, פחות או יותר תתברר הבעיה. על כל פנים, בתכנון את עבודתנו בהכנת תוכנית לסכנה הגן נצטרך להביא בחשבון אפשרויות אחדות: גן בגיל 6 - 4, של 7 - 5 ואפילו אפשרות שלישית של 7 - 4, מסוים שאין עוד הלכה פטוקה מהי הדרך הראויה ביותר. אנגליה, למשל, פיתחה להפליא יהודה של 7 - 5, אבל יתכן שזה מתאים רק לאנגליה ולא לנו. בארצות הברית נעשה בסיון להצמיד גיל 5 לבית-ספר יסודי, אבל בסיון זה לא הצליח כל כך, ויתכן שאצלנו צריך להבחין בין אזורים טובים - בין כפרים, וערים, בין ישובי עולים ובין ישובים ותיקים יותר.

(ג) שאלת הפיקוח. אנו שמענו שהפיקוח חינוך מספיק, שיש צורך במפקחות נוספות; אולם טענה זו נשמעת לא רק ביחס לגני ילדים, בכל שטח מספחי החינוך - יסודי, מקצועי ותיכון - יש גידול מסנה לסנה. אולם לגבי כל הטענות מסוג זה אפשר להשיב בתשובה פשוטה: ספק, זוהי הוצאה של אלפים לא מעטים של לירות לסנה, ואם כי ישנו גידול בכל הסטחים אין אנו יכולים לקבל תוספת מתאימה של פקוח. אם לסנת התקציב הבאה חשבנו שהמינימום הדרוש לנו הוא 12 מפקחים נוספים בכל הסטחים, יתכן שהתקציב ירשה לא יותר מ-8 - 7.

ועוד טעם לדבר: לא קל למצוא מפקח מתאים. כי אנו צריכים לסמור שהפיקוח יהיה על רמה מסויימת, על רמה של השכלה גבוהה. יש גם מקרים שאפשר למצוא אנשים מתאימים, נניח לחינוך התיכון או היסודי, אבל הם אינם מסכימים להיות מפקחים, כי זו עבודה קשה. אני אפילו מוכן לומר, שגם לו מבחינה תקציבית לא היו כל קשיים, הרי מציאת האנשים המתאימים אין זה דבר קל.

אבל יש עוד דבר יותר חסור: אנו נמצאים במציאות שאיננה קיימת בארצות אחרות - מספר גדול של מורים הם בלתי מוסמכים, וגם גננות, שבשנים כתיקונן לא היינו ממנים אותם. אם יש קרוב ל-50 אחוז מורים בלתי מוסמכים וכ-30 אחוז גננות בלתי מוסמכות - זהו דבר בהחלט לא טבעי, ואין לפתור שאלה זו על ידי תוספת של מפקחים.

היו טענות שמפקח מבקר במקום רק פעמיים בסנה; נתאר לעצמנו שנכפיל את מספרם ויבקרו 4 פעמים בסנה; כלום זה יפתור את השאלה? לכן אנו מנסים עתה לסנות קצת את דרכי הפיקוח, שהוא לא יהיה מבוסס כבעבר על טיפול אינדיבידואלי בעיקרו אלא טיפול בקבוצות, או הדרכה בחוגים והדרכה בכתב יותר.

לגבי הפיקוח בגני הילדים יש קוסי נוסף: בעבר כיוון שלא היו מפקחות מתאימות בעלות השכלה גבוהה היו ממנים גננות בעלות בסיון רב, ולא תמיד הן המועמדות המתאימות. מתוך 17 המפקחות שלנו בגני הילדים 7 הן בגיל 60 לפחות. זוהי פרוצדורה שלא תתכן, אבל זהו מצב שרק הזמן יפתור אותו.

לפי הפרוטוקול אני רואה שאלה שלא ניתנה תשובה עליהם: האם ידוע מהו מספר הילדים בגיל 5 שנשארו מחוץ לגנים.

מר שריד:

ברגע זה, לפי החשבונות שלנו, ולפי המסכורות שאנו מסלמים, לומדים בגני ילדים בגיל חינוך חובה 31 אלף ילדים בערך. ניסוף על כך כ-4 אלפים ילדים נמצאים בגנים פרטיים, במוסדות המסיון ואפילו בתי-ספר, כי יש בתי-ספר שמקבלים ילדים בגיל 5 לכתה א', בעיקר בישובי עולים. על כן, מתוך הנתונים שיש בידינו, אנו יכולים לומר שכל הילדים בגיל 5 לומדים בגנים.

היו"ר ש. פרסיץ:

לפי ידיעות שקבלתי מכמה וכמה מקומות, יש גנים ממלכתיים, או ממלכתיים-דתיים שאינם כמות הגן סלאות, אבל 40 ולפעמים 50 אחוז של הילדים הם בגיל נמוך מ-5; האם במספר זה של 31 אלף ילדים כלולים גם ילדים אלה?

מר שריד:

אצלנו רשומים רק הילדים בגיל הגן, המספר 31 אלף כולל רק ילדים בגיל חינוך חובה.

ר. צברי:

בסקירה של ד"ר פיינסגליק בשנה הקודמת שמענו על דמתן הנסוכה של גננות ועל כך שיש צורך בטיפולים ובקצת דמת הבחינות; ברצוני לשאול האם מורגש הצורך, מתוך העבודה המעשית, שהגננות תקבלנה את ההשכלה המתאימה, גם כללית וגם פדגוגית, ומה נעשה כדי לקדם את העניין הזה?

י. רוזנברג:

מר שריד אמר שלפי המסכורות שסולטו היה תשלום על 31 אלף ילדים, פירוש הדבר ש-31 אלף ילדים שלטו את האגרה המוטלת עליהם.

בדבריה של הגב' פיינסגליק שנאמרו בישיבה הקודמת אני מוצא קטע האומר: ברצוני לעמוד עתה על המצב שנוצר עקב המעבר מחוק לימוד חובה אינם לחוק לימוד חובה, אשר הוצמטה ממנו המלה "חינם". ברור שמעבר זה גרם לקשיים. ילדים בני הורים בעלי יכולת נשלחו לגנים גם לאחר שינוי החוק. אותם 30% ככלל הילדים המבקרים בגנים, אשר שוחררו מכל תשלום, גם הם המשיכו לבקר בגנים. אבל ישנה שכבה אשר מצד אחד אינה נכללת בין המקרים הסוציאליים ומצד שני אינה בעלת יכולת. הורים הנמנים על שכבה זו היטהו את הכנסת ילידהם לגן לפעמים אף חדשים מספר כי לא יכלו לשלם את התשלום הנדרש, ונסיבה זו נתקצרה שנת הלימודים בגן עבור ילדים אלה מ-9 חדשים ל-7 או אפילו ל-6 חדשים.

פירוש הדבר שאוק הוראת שעה גרם בזק רציני, מפני שילדים שהוריהם שייכים לשכבה זו, שאינה נכללת בין המקרים הסוציאליים אבל אינם יכולים לשלם, קיבלו הוראה רק 6 חדשים במקום 9 חדשים. בשעה שחוק הוראת שעה התקבל היתה הצעה, שאני הצעתי; - שבהצבעה על ידה הקולות היו שקולים - אשר אמרה, כי הורים אשר מרוויחים פחות מ-2000 ל"י לשנה לא יצטרכו לשלם שכר לימוד. לא עמדתי על הצעה זו בטליאת הכנסת מפני שר החינוך הודיעה מעל במת הכנסת שהוא מקבל הצעה זו וינהג לפיה. אני רוצה לדעת האם באמת נהגו לפי זה. "שכבה" זו שצטטתי, האם אלה הורים שמרוויחים יותר מאלפיים ל"י לשנה או פחות? לי נדמה שלא נהגו לפי ההצעה שניתנה.

לפי דעתי על ועדת החינוך לקבל החלטה

שאם ילדים בני 5 צריכים לקבל חינוך חובה, אז אין להפלות ביין לבין ילדים בגיל בית-ספר יסודי. ואם לא רוצים לסטור על עקרון זה, יודיע משרד החינוך בגלוי שהילדים בגיל הגן אינם כה חשובים כמו הילדים בגיל בית-ספר יסודי. לפי דעתי דעתם של נציגי משרד החינוך קובעת במשהו בעניינים אלה, ואי אפשר שהם יבואו ויאמרו: אנו רק מבצעים ואין לנו דעה.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חושבת שבענין הגן לא נוכל לדבר כבאחת השאלות שדיברנו עליהן; בנוגע לכל הבעיות כמעט שרם סיכמנו ושרם באנו לכלל דעה, כי עמדתנו תספיע על תקציב המדינה; אבל בשאלה זו אני מבקש את הועדה לא רק להביע את דעתה על חומרת המצב כי אם גם לקבל החלטה מסויימת, ושוב שעה אחת קודם.

אתמול, בטסיבה לא רשמית, שמענו דברים על התקציב מפיו של שר האוצר. הוא אמר: אי אפשר לתבוע מצד אחד קטוצים ומצד שני לבוא ולהגיד - גן חינוך. לכן, דומני, שאין כל טעם כי נבקש להשיג את מבוקשנו בדרכי עקיפין, כולנו יודעים את המצב, כולנו יודעים שאם אנו לא נדאג לילד הקטן בן החמש, שאם לא נבטיח לו לימוד סדיר ויעיל אנו לא נוכל להבטיח כמה ערכים אשר בלעדיהם איננו רואים את הסדינה כסדינת ישראל.

אנחנו ראינו שכתוצאה מגביית שכר לימוד מילדים בגיל חמש נצטמצמה מערכת הגנים, ובמקום 40 אלף ילדים בגיל 4, שהיו בגנים בשנת תשי"ג, יש כעת בסך הכל 18 אלף ילדים בגיל 4.

ד"ר פיינשטיין: בתשי"ג למדו כ-29 אלף ילדים מתוך שנתון זה שמנה 40,000 ילד.

היו"ר ש. פרסיץ: גם החשבון בקשר לילדים בגיל 5 לא נראה לי. נאמר שאתם 5 אלפים החסרים לנו נמצאים בגנים פרטיים. איזה גנים פרטיים? בחיפה? בירושלים?

מר טריד: כן.

עיריית ירושלים מבטיחה מקומות לימוד בגנים פרטיים במקרה שמשרד החינוך מטלם עבור ילדים אלה.

מר טריד: אולם יש הורים שאינם פונים כלל לעיריה, ועל אלה אין אנו מטלמים.

היו"ר ש. פרסיץ: אנו כולנו מגטסים באפלה ואיננו יודעים את המספרים המדויקים. אבל דבר אחד ברור: שחוק הוראת טעה פגע גם בילדים בני חמש ופגע ביחוד בטבנה הגן לילדים בני 4 ו-3. משפחה אינה יכולה לשלם גם בעד ילד בן חמש וגם בעד ילד בן 4.

אנחנו צריכים לדעת על מה נהיה מוכנים לוותר בתקציב כדי לשטור על הגן. ועדת החינוך צריכה לקבוע שהגן הוא חובה לילדים בגיל 4 ו-5. חשוב מאוד להוציא מהשפעת ההורים את הילד הקטן כדי לדאוג לבריאותו, לחינוכו, לעיצוב דמותו. לגבי גיל חמש הגן צריך להיות חינם, להחזיר את העטרה ליטבה ועל ידי כך לאפשר להורים לשלם בעד הילד בן ה-4.

כן מוטל עלינו להבטיח שיתוף טכסימלי מצד הסוכנות. הסוכנות השתתפה בהחזקת הגנים ביטובי עולים, היא ממסלך להשתתף ומוכרחה להשתתף, בקשר לקליטת העליה החדשה, בהקמת גנים חדשים. לדעתי הסוכנות צריכה לעשות רביזיה בתקציבה ואני רוצה להציע למשרד החינוך להעזר לשם כך בדעת הקהל, בהשפעה על הסוכנות על ידי מפלגות ציוניות, על ידי הסברה שהיא חייבת להטות סכס לענין זה, גם מבחינת ההתישבות, גם מבחינת קליטת העליה. אל לנו לשכוח שבטבנה הבאה נעמוד בפני בעיה חמורה של תוספת מספר ילדים, ורק אתמול שמענו שהעליה תהיה בודאי בגבולות של 30 אלף, יתכן אף שהיא תעבור מספר זה - אין איש יודע באיזה טיבה מספרים אלה נכונים - וקשה לדעת מה עומד לפנינו. לכן צריך לדבר על נקודות ולא על מספרים; צריך לוטר שבנקודות טובות לא הגענו לידי כך שהן מפרנסות את תושביהן, במקומות אלה צריכה הסוכנות לשאת בהוצאות גן הילדים בגיל 4 ו-5.

אנו מוכרחים לדאוג לכך שהתקציב בטביל גנים העומד לרשות משרד הסעד יצורף לתקציב זה במשרד החינוך בצורה שלמה, כי פיצול זה עולה בכסף ללא צורך.

בשום אופן אינני יכולה להסכים שסיטת הפיקוח שלנו היא בחינת כזה ראה וקדש; אני אומרת שהפיקוח כמות שהוא אינו מטלא את יעודו. אם אותן נשים רבות הנסיון נוסעות בטלסול בדרכים, כוונתן רצויה, אבל עבודתן, אינני יודעת עד כמה היא מועילה. מה יכול אדם לעשות על ידי ביקור פעם או פעמיים בטבנה, בגן שהוא רואה אותו בצורה של בקור אורח?

כל הטיטה הזו, שקיימת אצלנו בהתחשב עם גיל הטפקחות, של חלוקת הארץ בצורה זו או אחרת, היא שיטה לא יעילה. אנו זקוקים למספר רב יותר של טפקחות שכל אחת מהן תספד-במספר קטן יותר של גנים, בהם יצטרכו לבקר לא פעם בשנה כי אם פעמיים - שלש לחודש.

השנה הופא סכום די גדול כדי להקנות הסכלה. פחות או יותר מושלמת למספר מורים בלתי טוטטכים אשר ליטרו בנגב. אילו היינו עושים אותו דבר עם גננות, היינו טוצאים סכום מסף לסם השתלטותן, בודאי היה בזה מסוה תיקון בטצב, אך אם אין אפשרות לעשות זאת יש להעמיד את הפיקוח על בסיס אחר, לתת לו את האפשרות לעשות את ההכשרה הזאת על ידי עבודה מתטדת של טפקחות. אני חושבת שבטטח זה צריכה להיות ליאורגניזציה, ועל המטרד לתרגם את כל ההצעות האלו לספת מספרים בתקציב.

ט. כפרית:

חברת הכנסת פרטיץ לא בפעם הראשונה טעלה את בעיית גילאי 4 ו-5 מתוך מטאלה להכניס את שני הגלים האלה לגן אחד סיהיה תחת פיקוח מטרד החינוך ועל אחריותו. הטטאלה הזו נפלאה ובכל לבי אני מצטרפת אליה. אני יודעת שגיל 4 קובע לא פחות - ואולי יותר - מאשר גיל 5, מהרבה בחינות, באשר יש הרבה מטפחות שאינן יכולות לתת לילד את הטיניטום הדרוש להתפחותו הנורטלית.

אבל יחד עם זאת עלינו לדעת שאנחנו חיים בטציאות סטוייטת שהיא קטה ואכזרית. כפי שאטרנו בשנה טעברה טעוד לא הגיעה הטעה, אינני רואה הטנה הקלה פורתא בטצבנו הכלכלי.

עם זאת נראה לי שהתביעה להבטיח מקורות בגני ילדים לטיעוטי יכולת היא תביעה טוצדקת אשר צריך להגטיסה, אבל אינני חושבת שלסם כך צריך לגייס את דעת הקהל. אינני חושבת שיש ערך טטסי בדבר זה. אנו ראינו את דעת הקהל לפני שנתיים, כאשר רק נגזרה הגזרה לחוק חינוך חובה לגיל 5, ואני יודעת שבדעת הקהל שלנו יש תמיד איזה לואי שהוא לא לענין, לא לתועלת הענין, ובדומה לי מטטאלה כזו איננו צריכים כלל לקבל.

אשר לצירוף התקציב הנמצא במסגרת מטרד הסעד לתקציב מטרד החינוך, אני חושבת שזה היה טאד רצוי, אבל אינני מניחה אף לרגע אחת שתקציב זה ינתן לנו. מטרד הסעד עושה עבודה חשובה בענין זה. הוא נותן את ההקצבות לטקרים הטוציאליים הקטים ביותר.

אשר לסאלת הפיקוח, אם אנחנו מדברים על הגברת הפיקוח, הרי פירוש הדבר שכל הגנים יטצאו תחת מסגרת של פיקוח, שלא יהיו כמה טאות גנים פרטיים שאין עליהם פיקוח כלל - ואין זה חשוב אם זהו גן פרטי בתל-אביב או ביטוב עולים. אם נצא מההנחה שהבעיה היא להסדיר את העבודה, ואנחנו עוד רחוקים מזה טפאת תוכנית הליטודים, נראה לי טעדיין לא נוכל לקבל את ההצעה הזו להוציא ממטרד הסעד את סכום הכסף טעוטד לרשותו ושהוא די ניכר, אבל בכל זאת מהווה רק גורם טטייע. מטרד הסעד נותן שליט להחזקת ילד בגן בגיל 4, והוא מאפשר על ידי כך לארגוני בטים לקבל לגן ילד שהוריו טיעוטי יכולת. אם תקציב זה יועבר למטרד החינוך, הרי תטיכה זו לא תנתן בקלות, כי במטרד הסעד זה מהווה תטיכה בטטפחה.

אני מציעה לקבל מסקנות בעיקר לגבי הפיקוח על הגנים והשתלטות הגננות.

היו"ר ט. פרטיץ: ואת מטכית להטאיר את חוק הוראת טעה?

ט. כפרית:

חושבתני שאין לנו ברירה אחרת, אבל אנו צריכים לבקש את עזרת הסוכנות. בתוטפת לסאת הסוכנות. עד עכטיו היא השתתפה בטכום טל 3/4 טיליון, בשנה הבאה עליה להשתתף בטכום גדול יותר; היא צריכה להתאים את עצמה לגידול העליה.

א. רזיאל נטור:

אני רוצה להפריך את הטענה שהתקציה הנשאר
במסגרת מסד הסעד טיועד לתמיכה בילדים
בני 4 ו-5, אפילו 3; אני רוצה להפריך את הטענה שמקומו של תקציב זה מוכרח
להיות במסד הסעד. במידה שתקציב זה ניתן עבור החזקת ילדים בגן, הוא לא
נכנס כלל לתקציבה של המטפחה, מקבלת התמיכה, הוא עובר ממסד הסעד להנהלת
הגן, ונחתה היא עם גן-ילדים זה נמצא ברשותו של מסד החינוך או ברשות
ארגון נשים.

אנו רואים הרבה תקציבים מפורזים מה וסם,
המלווים לעשיית צעדים חינוכיים, והריכוז הכספי של סכומים אלה יכול להיות
לכרחה, במידה וליטצא בתקציב מסד החינוך, בדיוק כמו עניני הגדנ"ע, החינוך
היסאועי וכו'. פיזור אינו יכול להואיל כי אם להזיק. אני על כן חושבת
שהתקציב שיטנו במסד הסעד צריך להעבירו למסד החינוך, בסעיף מפורט של גני
הילדים.

ברור לי שאין אנו יכולים לסכם את הינחון
הזה מבלי לקבוע עמדה בכמה ענינים עקרוניים. ראשית כל, פיצול גן הילדים
גרם נזק מסוד, גם מבחינת החינוך, גם מבחינת צרכי העליה וגם מבחינת
הקליטה. תמיד ידעתי שגן הילדים טקיף את הגילים 4 - 6, ואם יש במטפחה
שני ילדים, בן 4 ובן 5, ואינה יכולה לסלם על שניהם, ברור שהילד הקטן
סובל מזה, וזה נוגע בנפשו ובנפש המטפחה. אין להסלים עם המצב שילדים
בני 4 יתגלגלו בפרברי הערים מפני שהוריהם אינם יכולים לסלם עבורם.
אי אפשר לדבר על מסד של קליטת עליה ומצד שני לא לסייע לעליה להקלט.

ענין חוק הוראת טעה: כשהכינו לראשונה הצעת
חוק זו אמרו שזוהי טעה בוערת. אז חלקתי עליה, מתוך כל הסיבות הידועות,
וכאשר האריכו את החוק, אמרתי שאם כי אינני רוצה להתנבא, הרי כפי
הנראה: יהפך החוק לחוק קבע. אנו רואים שנסיון זה הולך ומשתלם, וכפי
הנראה בשנת התקציב שלאחר זאת לא יהיה אפילו צורך לדון בנושא זה,
כיוון שהחוק יהפך לקבע. לפי מיטב הכרתי חוק הוראת טעה גרם לתרבה
תקלות, וכל נסיון להטיל את שכר הלימוד על ההורים מלי לבטל את החוק לא
יצליח, הוא רק נובע מתוך כך שזהו פתרון יותר קל. אבל לא היה איש שיבוא
ויאמר לכנסת: נסוגנו מחוק חינוך חובה; העדיפו ללכת בדרך עקיפין והעמידו
את הענין בתור עובדה.

לאור המצב הקיים חושבתני שהועדה צריכה
לבוא בכמה טיכוסים וכמה המלצות, שהנני מציעה כלהלן:

- (א) הועדה רואה בדאגה את פיצול גן הילדים
מבחינה חנוכית, חברתית ומבחינת צרכי העליה וקליטתה.
- (ב) הועדה רואה במגמה להסמכת "הוראת-טעה"
נסיון לבטל למעשה את חובת לימוד חינוך בגיל הגן - בניגוד לחוק לימוד חובה.
- (ג) הועדה קוראת לטר החינוך והתרבות לבטל את
"הוראת-טעה"; הועדה ממליצה על החזרת מבנה גן הילדים לפתכונתו הקודמת
ולהעמידו על גיל 5 - 4.
- (ד) הועדה ממליצה על החזרת הסעיף, גני-
ילדים לתקציב החינוך ולהעמידו בהתאם לגילאי 4 ו-5.
- (ה) הועדה ממליצה על ריכוז התקציבים
השונים המיועדים לילדים בגילים אלו במסגרת תקציב החינוך בסעיף גני-ילדים.

הינחון פרטי:

בקרר להמלצות גם אני רשטתי סודה של המלצות,
ואני מציעה לאוברי הועדה שברצונם להציע
הצעות לסיכום שימסרו אותן בכתב לידי על סנת שאעמיד אותן להצבעה בישיבת
הועדה בשבוע הבא.

ב. כצנלסון:

הגן הוא לדעתי אחד המודדים המובהקים
לרמה התרבותית של מדינה, וגן ילדים מתחיל
לדעתי מגיל 3. אם הדבר מסוד על כל המדינות, על אחת כמה וכמה נכון הוא
לגבי מדינה של עליה, שעליה מוטלת המסימה של מיזוג גלוינות.

אם אנחנו מוכנים שחלק האירי של התקציב יוקדש למיזוג הגלויים, עלינו להפריש בראש וראשונה חלק ניכר לגן הילדים. אם אנחנו טרביים לדבר על הסברה ומקציבים סכומים ניכרים למנהל ההסברה, חושבתני שאחת ההסברות הטובות ביותר למספחה ולעם זהו הילד שנמצא בגן ומביא לבית את כל הנימוסים וההרגלים שרוכש בגן. גן הילדים הוא יסוד חינוך העם, אין אדם צריך להיות מחנך כדי להבין שבגיל זה מעצבים את דמותו של הילד.

חה"כ רוזנברג אמר שחלק ניכר של בעיות אלה ופתרוןן צריך לסטור לרשות המבצעת, למשרד החינוך, כי הוא הוא המטפל ורואה את הבעיות יום-יום. לדעתי, תפקיד זה הוא אחד מתפקידנו, ומה גם שאני רואה כגון מספר אנשים אשר בילו בבית-הספר יותר שנים מאשר בילו בכנסת.

אני גורסת שאין להגדיל את תקציב הסדינה. אולם הוצאה לכח גן נוספת היא לדעתי קיסוף תקציבי טמטי. לי נראה שהילד אשר היה בגן יש לו הרבה פחות סיכויים להשאר באחת מכתות בית-הספר היסודי, ובמדה שהגן מקיף יותר, בה במידה ירד אחוז ההשארות בכתות בית-הספר היסודי. תוספת כתות תפסיק את הנשירה מבית-הספר, או תקשין אותה לאחוז קטן, ואנו יודעים שהי ההשפעה הסטורית של ההשארות והנשירה מבית-הספר בסדינה המעובינת בטיוחד בעידוד הילודה. נדמה לי שעידוד ילודה טוב ביותר יהיה טיפול יעיל על ידי הסדינה בילך בגיל הרך, ילד הזקוק לטיפול זה.

ברצוני להעמוד בכמה סלים לענין הפיקוח. השאלה איננה רק הגדלת הפיקוח והגברתו, לדעתי הבעיה העיקרית היא - צורת הפיקוח. אנו יודעים שסדינות באורות רבות סינו את צורת הפיקוח, ביחוד אותה צורה הקיימת. אצלנו: טפקח בא, יושב וטוטע סיער, אחר קיטקיים ישיבה עם הטורים. מתוך נסיוני כטורה אני יכולה לוטר כי בצורת פיקוח זו למדתי טעט טאד. אטנס הפיקוח בגן בערך בצורה אחרת, אבל יש לי רוטם שיש להגדיל את החלק שבהדגמה.

ד. צברי:

אני חושבת שאותה שיטת פיקוח, שדובר כבר עליה, המתבטאת בזה שהטפקח בא פעם או פעמיים בשנה ומבקר את עבודת הגננת, אינה מביאה כל תועלת לגננת. אני מבינה שאחת הסיבות היא לא רק בזה שאין טפקחות במספר סטפיק, אלא גם העובדה שאין מטעיי תחבורה. הגנים מפורזים על פני כל הארץ ובעיית התחבורה טכנידה על הטפקחות. לי נדמה שעניני התחבורה במשרד החינוך מסודרים פחות מאשר בכל יתן הטורדים, ואינני יודעת מדוע. מדוע אין המשרד דואג שתהיה תחבורה נוחה יותר כדי שהטפקחות תגענה לכל הגנים ותטלאנה את תפקידן?

אשר לעצם צורת הפיקוח, יתכן שיש צורך לשנות את השיטה הטקובלת כעת, אולי טוטב טטפקחתלך לריכוז סטויים, למשל בגליל או בנגב, תהיה בסביבה סטוייטת חודט יטים, תטפל בטקום עצמו, בהדרכה ובטיפול אינדיבידואלי חודט יטים ואם זה הרבה - לפחות טבויעיים. אז יתכן שלא תצטרך לבוא פעם שניה, כי הטיפול הטרוכז שלה בגננת יטפיק בודאי לשנה שלמה. אני חושבת שצריך למצוא דרך, כי ההדרכה תהיה יותר יעילה.

אני חוזרת לאותו ענין שדובר כבר עליו - ההטכלה של הגננת. לדעתי, בטום אופן גננת לא צריכה לקבל סטיכות בלי שתהיה לה הטכלה תיכונית, טטום שאם אין לה הטכלה תיכונית, היא יודעת שלאחר קבלת הסטיכות היא גטרה עם הליטודים, טטום שאין לה אפטרות להטטיך היות ואין לה תעודת בגרות. לכן גם ישנה תופעה שהרבה גנות שאינן טצטיינות בליטודיהן בבית-הספר התיכון בוחרות בטקצוע הגננות. אני אינני יכולה להטכיים למצב זה; לדעתי, גננת צריכה להיות בעלת-הטכלה אפילו יותר רחבה מאשר טורה בבית-ספר יסודי, כי היא מעצבת דמותם לילדים רכיים. לאט לאט צריך להגיע למצב שהגננת תהיה ראוייה לתפקידה. כטובן טיצטרוכו לטנות גם את טטורתה היא צריכה לקבל אותה טטורת כטורה טוטטכת.

ברצוני לעורר עוד שאלה הנוגעת לגבנות התיקות. יש הרבה גבנות ותיקות שיצאו כבר מהשירות בגלל גילן הגבוה. האם אי אפשר לנצל אותן בשביל עזרה לגבנות הצעירות ולהכניס טהן להדרכה בעבודה חלקית, למעט פעסות ביום? הן צריכות להדריך את הגבנות הבלתי מוסמכות תוך העבודה הטעמית.

אשר לשאלת שלימות הגן אני גם כן בדעה שחוק לימוד חובה מגיל חמש הוציא מהסגרת הרבה ילדים. אין ספק שצריך לחשוב על כך, כי אני יודעת שהרבה הורים אינם שולחים את ילדיהם לגן, מתוך חוסר אפשרות לשלח בגן פרטי, מפני שהחוק אינו חל עליהם. יתכן שצריך לכלול ילדים אלה בחוק חינוך חובה ועל ידי כך להכניס אותם לסגרת הגן.

אני גם כן חושבת שצריך למצוא מוצא לתמיכה יותר גדולה בגני הילדים. הוזכרה כאן הסוכנות אשר כבר סלטה 3/4 מיליון ל"י, אבל דוטני שהיא צריכה לתרום יותר לענין הזה, כי זהו גם כן קליטת עליה.

כן הייתי רוצה לקבל יותר פרטים על תמיכת משרד הסעד בגני הילדים, על סנת שצ כל לסכם את דעתנו בענין זה.

ד. אנוא:
מאחר שהועלתה שאלת חוק הוראת שעה, חרסבני שאנו מוכתחים לנקוט עמדה ולהביע את דעתנו. אני רואה בזה ענין חשוב מאד. אם מבטיחים מעל במת הכנסת הבטחות מסויימות, וקוטרים בזה גם את ועדת החינוך של הכנסת, לא בנקל אפשר לומר: זה לא הלך. אנו צריכים בכל תוקף לעמוד על זה שחוק הוראת שעה יבוטל. ולא הייתי אוטר דווקא מטעמים כספיים, כי אם גם מטעמים מוסריים, טעמ טעמ הועדה והכנסת.

הייתי רוצה לקבל פרטים בנוגע לאופן הפתיחה של גנים חדשים במקומות שונים. מתוך כל מה שנמאר לא היה ברור באיזה צורה פותחים גן. אני מבין שבמידה רבה מסתמכים על פעולתם של ארגוני נשים, אבל באיזה מידה מובטח הדבר על ידי המשרד, שבמקומות שיש צורך הדבר בעשה? הייתי רוצה לקבל פרטים על זה.

אשר לפיקוח, גם לי ברואה שביקור פעמיים-שלו בשבוע אינו לטעמה יותר מאשר לדעת שקיים מה שקיים, אבל הגבנות אינן יכולות להפיק תועלת ממשית. כמובן שהיה טוב להגביר את הפיקוח, אבל אם אין הדבר אפשרי, מוטב לוותר על הפיקוח בגנים ותיקים ומבוססים ולהתרכז באותם שטחים שהדבר הזה חשוב מאד.

ד"ר פיינגליק:
חברת הכנת צברי עמדה בדבריה על הצורך בהסכלה תיכונית לגבנות. הסכלה תיכונית לא רק דרושה, היא טאך רצויה, ויש ארצות בהן כמעט כל המורים לילדים בגיל הרך הם בעלי הסכלה גבוהה. המחקרים מוכיחים שדווקא בגיל זה האחריות הטוטלת על המחנך היא גדולה מאד, היות וזהו גיל עיצוב האיטיות, וברור שדרויה הסכלה גבוהה. כבר לפני שנים הצעתי לדרוש מגבנות 8 כמות גמנסיה לפני שהיא מתחילה את לימודיה במסינר. אבל קשה לבצע את הדבר, כי לטעמה הגן אינו עומד על רמה של בית-ספר - מבחינה תקציבית-כספית. ותמיד בחורה כזו תעדיף ללמוד עוד שנתיים ולהיות סורה. עוד לא הגענו למצב שמעמד הגן יהיה שווה למעמד בית-הספר, ואין אנו יכולים להבטיח את רמת המקצוע הזה כל עוד לא הסונו את מעמד הגן לזה של בית-הספר.

השנה הצעתי כסלב ביניים להכניס במסיניר יונים סוג של טורות-גבנות, אשר תוכלנה להסתלם בדרגה גבוהה יותר, ותטשנה בתפקידי הדרכה ופיקוח.

ברצוני להטביר בקצרה את דרכי הפיקוח
שאינם טובים לגמרי. מפקחת אינה מסתפקת בזה שמבקרת פעמיים בשנה בגן;
הפיקוח בעשה בכמה וכמה דרכים.

הדרך האחת היא - סיורים. הפפקחת מסיירת
את הגנים, וביום של סיור, בפידה והתחבורה מסודרת, היא יכולה לסייר ב-6
גנים. היא סדריכה את הגננות בארגון וסיודור הבית, כי הוא מטלטל בפידה
רבה את תפקידו של בית המשפחה, והגן שלנו, בגלל הביתיות שלו, זרים שביקרו
בו מעלים אותו על נס, כי הצלחנו ליצור מוסד שעוסד בין גן ילדים ובין
בית עם אורירה משפחתית.

לאחר סיור במחוז סטריים יושבת המפקחת
בישיבה עם כל הגננות של המחוז לשם דיון בעיות משותפות. ישנם הרבה מאוד
דיונים משותפים, בהם מתבררות פרובלימות השייכות לאיזור סטריים, לגנים
רבים באיזור זה.

ר. צברי: כמה זמן נססכים דיונים אלה?

ד"ר פיינסגליק: כשלוש שעות.

חוץ מסיורים ישנם גם ביקורים. בעת הביקור
מפקחת טבלה כשעתיים וחצי עם הגננת, ולזה יש ערך רב, כי היא רואה את הגננת
בעבודתה הטעמית ונותנת לה הדרכה אינדיבידואלית. ביום של ביקור מפקחת
מגיע לשמי נקודות, ויש שהיא נשארת בנקודת אחת במשך כל הזמן ונותנת
הדרכה יסודית לגננת בכל ענין וענין.

נוסף לכך נערכים ימי הדגמה. לשם
כך בוחרים בגננת טובה של אותה סביבה, כל הגננות מתאספות בגן שלה ליום
שלו של הסתכלות. ימי הדגמה כאלה נערכים בעיקר בשביל גננות חדשות. לאחר
יום העבודה יש דיון, ויכוח וסיכום.

נוסף על כך בכל חופש נערכים קורסים וימי
עיון, הנסמכים בחופש של פסח 4 - 3 ובחופש הגדול עד 10 ימים.

בשנת הלימודים ישנן פגישות באוגים וגם
ימי השתלכות איזוריים בהשתתפות מומחים. ישנם חוגים לפסיכואיגינה בהם
משתתפות גננות כל שבועיים.

עבודה זו שנעשית בפיקוח על הגנים היא עבודה
גדולה מאוד, ובכל זאת אני טוכנה לוטר שאין להספק בה. יש צורך בהרחבה,
כי אנו טעד טעריכים את הפיקוח האינדיבידואלי אשר נותן אפשרות של הדרכה
בענינים פרטיים הנוגעים לכל גננת וגננת. אולם המפגשות עושות את אשר
ביכולתן, יש אף תלונות שהעומס הוא גדול מדי, כי גם למפקחת צריך להיות
זמן לקרוא ספר, לחשוב וללמוד, ולכן אנו טוענים שהעבודה היא גדולה ורבה
מדי, ואין אנו יכולים להמשיך בדרך זו של הטלת 100 כמות על מפקחת אחת.
אם תתקבל ההצעה להכניס במסינדייונים סוג שלישי של סודות-גננות, אשר תוכלנה
להמשיך ולהשתלם אח"כ באוניברסיטה, שורות הסדריכות.

אשר לתמיכת הסוכנות; הייתי חטובע בישיבה
עם המרכז החקלאי ושטעתי שם שהסוכנות עושה הרבה מאוד בשטח זה, לא רק לגבי
גיל 5 אלא גם לגבי גיל 4. אבל היה רצוי שהסוכנות תעשה פעולה זו לא
בחסד אלא מתוך חובה, כלומר הסוכנות צריכה להקציב סכום מסויים לילדים
בגיל 4, וזה לא צריך להיות מבוטט על התנדבות בלבד.

מר טריד: אני רופה לחזור ולהדגיש שאם משרד החינוך
מטלם מסכורות עבור 31 אלף ילדים הרי פירוט
הדבר שלוסדים 31 אלף ילדים. יתכן שהיו עיכובים מסויים בראשית השנה,
לגבי מספר ילדים, שאלה זו קיימת עד שאנו מעבירים את התלומדים, אבל על כל
הגנים שלט נתטלמה הטכסה של תלמידים אנו מקבלים ידיעות, אלא אם כן טרטים
אותנו.

גיל חמש לא נמגע, לפי טיטב הכרתי, גיל חמש לוסד בגן. ולו היינו עושים לפני שנתים סטטיסטיקה זו, גם אז היינו טועים לזה שכמה אלפים ילדים נמצאים "בין הסדקים", אינם בריטות שלנו, וגם כאשר הגן היה חינוך, היו הורים שלא שלחו את ילדיהם לגן, יש גם ילדים חולים, לכן תמיד חסר מספר ילדים שחסר גם השנה. יתכן שהגן לילדים בגיל 4 נמגע בכיתה ספוייטת, אבל אל לנו לשכוח שבסופי עולים ילדים בגיל 4 ו-3 לוסדים חינוך גם היום.

בודאי שלא יכול להיות ויכוח אם היה רצוי יותר לו היה הגן חינוך; ויכוח כזה אינו קיים. אולם כשאנו דנים בעניינים אלה אנו נתקלים בתוסעה מענינת: אם מדברים על גני ילדים אז אוסרים - הפסיכולוגיה קבעה כבר שעיצוב דמותו של הילד נקבע בגיל הגן; ואחרי כן, אם המדובר הוא בחינוך יותר גבוה, אוסרים - עיצוב דמות הנער נקבע בבית-הספר התיכון. כאשר דיברנו על בתי-ספר תיכוניים טענו: זהו גיל שאסור להפקיר אותו, ואני טוכן לקבל את שני הדברים. אני חושב שלא יהיה ויכוח בטמטלה שהיה רצוי להגדיל את המסגרת ולהגיע לחינוך חובה עד גיל 17. הויכוח אינו עם הטמטלה; אנו כולנו יודעים שהויכוח נובע סתוך המציאות שיש כרגע - 8 שנות ליסוד חינוך מהן שנה אחת לא חינוך, אבל שנה זו שאיננה חובה, אנו מקבלים מהורי הילדים עבור שטונה פחות סליש, אולי 25%, כי התקציב כולו הוא הרבה יותר מאשר שלש פעמים 3/4 מיליון ל"י. אבל אם הכנסת תמצא דרך כיצד להגדיל את התקציב ולקיים חינוך חינוך - אנו טוכנים לקבל זאת.

אני עובר לדברי היו"ר, בשאלת חינוך חובה לגילאי 4 ו-5. אני אסרתי שגיל חמש הוא בערך ב-70% חינוך. אם נאמר: גיל חמש חינוך לגמרי, אנו צריכים להבטיח תטיכה לגיל 4, כדי שלא נגיע לשכר ליסוד של 150 ל"י לשנה, כי אם אותו שכר שקיים לגבי גיל 5. במקרה כזה נצטרך להבטיח כשני מיליון ל"י מסקורות אחרים. אם נאמר שגילאי 4 ו-5 יהיו חובה, המדינה מקבלת על עצמה התחייבות לגבי כל הגננות בארץ שהיינה עובדות המדינה ושצריך לשלם להן מסקורת מקופת המדינה. וזה יקיף כ-1200 גננות, דבר שלדעתי אין בכוחה של המדינה לעשות. לבנות על עזרה מהסוכנות זה קל מאד, אבל הסוכנות אינה כפופה אפילו לכנסת, ואף יש לנו ויכוחים אתה בקשר להשתתפות לגבי גיל 5. אנו ביקשנו שהיא תילן לפחות אותו סכום שנתנה בשנה הקודמת, והסוכנות טוענת שהעולים הם אזרחי הארץ שמגיע להם כל שרות שמגיע לכל האזרחים. ואל נשכח כי הסוכנות מוציאה גם סכומים נוספים, היא בונה מבנים לגנים, דבר שאנו לא עושים אותו. כל הגנים בישובים נבנו על ידי הסוכנות וזה עולה הרבה כסף. קשה מאד שהממשלה תבנה תוכנית לגנים על יסוד כסף שתקבל מהסוכנות.

בשאלנו איך נפתח גן חדש. כתה ראשונה נפתחת כטיש לפחות 11 ילדים רשומים, אם זוהי כתה שניה, אז הטייניס הוא 20 ילד. אם הכתה השניה היא פחותה מגסה, אנו מסלמים ראשית כל את הכתה הראשונה. המפקח מודיע לנו טיש הרשמה של כך וכך ילדים ואין כל בעיה. כסובן טיש "חבליליידה" קשים עד טוכונים את הצריך, אבל בסופו של דבר קט הגן.

ענין התחבורה: המפקחות בצגב כבר מוסעות בתחבורה שלנו. יש תקווה שנוכל לספק תחבורה גם לצפון ואולי גם למרכז, כן שלקראת שנת הכספים החדשה תהיה הקלה ניכרת בענין התחבורה.

אשר להודעת השר בדבר ההורים טיעוטי היכולת, כשספר השר הודעה זו הוא לא נתחייב בסכום, הוא אסר שיובא בחשבון דבר זה, וההחלטה היא שכל אלה שמסתכרים פחות מאלף ל"י לשנה פטורים מטמטלה.

י. רוזנברג: זה בדיוק להיפך ממה שהובן.

השר לא נתחייב על סכום, אלא על סכום שייראה בעינו, אבל הפרינציפ נתקבל.

היו"ר ש. פרסיץ:
 החשבון של טר שריד לא גרמה/כלל וכלל,
 מסום שבתוך הגנים הקיימים עכשיו כבר
 לומדים 18 אלף ילדים בני 4. הדאגה נשארת ל-17 אלף שלא נקלטו. מינוי
 יכולה להסכים לכך כי ההצעה שהצעת תחייב את הטדינה בהוצאה נוספת של 2
 מיליון ל"י. אולם בישיבה הבאה אבסס את הצעתו במספרים, ולפי החשבון
 שעשיתי, אם נכריז על חוק חינוך חובה חינוכי, בהתאם להצעה שהצעתי,
 המטלה תצטרך להוסיף לסעיף זה אולי רבע מיליון ל"י והסוכנות עוד כרבע
 מיליון ל"י.

הישיבה נועלה בשעה 15.10.